

**Key words:** local self-government, local democracy, agent model, model of partnership, central government bodies.

Стаття надійшла до редколегії  
29.04.2017 р.

УДК 339.9

**Катерина Деделюк  
Микола Герасимук**

## **Економічні та соціальні наслідки членства Польщі у Європейському Союзі**

Завданням даної статті є дослідження та аналіз особливостей розвитку соціально-економічної сфери господарства Республіки Польща та після набуття членства у Європейському Союзі. Досвід соціально-економічного розвитку Республіки Польща в перші роки членства в ЄС є надзвичайно цінним для України, ураховуючи її намір приєднатися до європейської спільноти, а його науковий аналіз особливо актуальним у контексті сучасних тенденцій. Відповідно до завдання, розглянуто та проаналізовано динаміку основних макроекономічних показників в країні за 2003–2016 роки. Встановлено, що на протязі всього періоду членства Республіки Польща у ЄС спостерігалось зміцнення економічної активності населення, зростання експорту та зменшення зовнішньоторговельного дефіциту, збільшення припливу прямих іноземних інвестицій, перш за все з країн Європейського Союзу, збільшення великих фінансових вливань в економіку країни з боку ЄС. Усе це, у свою чергу, призвело до покращення макроекономічних показників країни, зокрема до зростання обсягів ВВП і ВВП на душу населення та підвищення рівня життя громадян Польщі, яке відобразилося в збільшенні реальних доходів населення. І як головний наслідок – підвищення індексу людського розвитку. Визначено основні проблеми соціально-економічного розвитку Республіки Польща після вступу до ЄС, головними з яких стала проблема безробіття та збільшення трудової міграції.

**Ключові слова:** соціально-економічний розвиток, Польща, європейська інтеграція, Європейський Союз.

**Актуальність теми.** У контексті пріоритетності європейського шляху розвитку України важливого значення набуває досвід євроінтеграції країн Центрально-Східної Європи, насамперед Республіки Польща, яка, окрім історичної та географічної близькості з Україною, виступає важливим економічним партнером та локомотивом європейського руху нашої держави. Науковий аналіз результатів перебування Польщі у ЄС, зокрема соціально-економічні наслідки, мають вагомим значення для розроблення і реалізації стратегії зовнішньої та внутрішньої політики України на сучасному етапі.

**Метою статті** є аналіз особливостей та проблем соціально-економічного розвитку Польщі після набуття членства у ЄС.

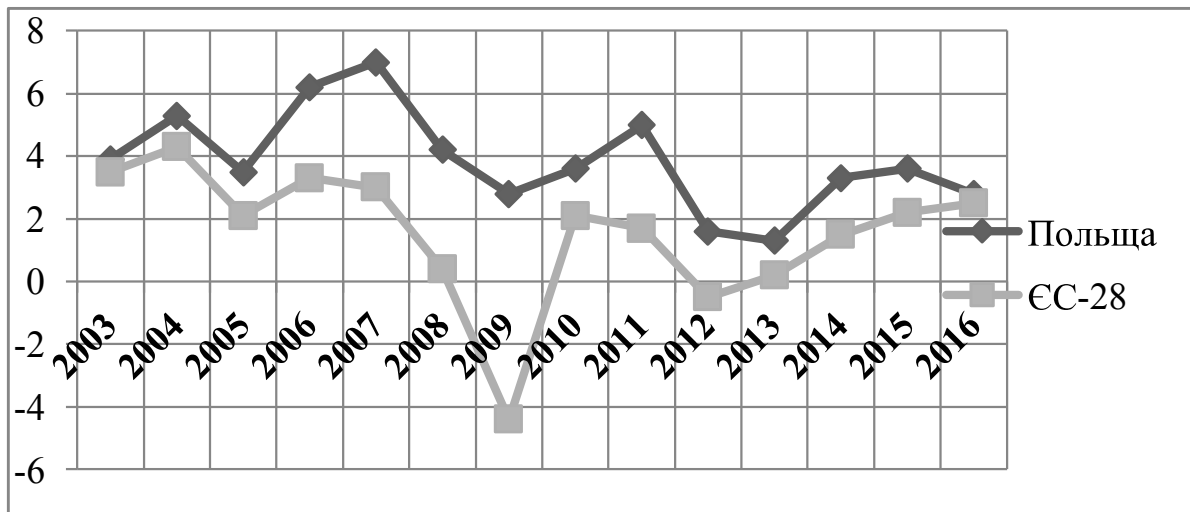
**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Враховуючи значущість українсько-польських відносин та досвід, який здобула Польща на шляху досягнення своїх євроінтеграційних цілей саме у сфері соціально-економічного розвитку існує велика кількість дослідників, що зосередили свою наукову діяльність на вивченні даної тематики. До них можна віднести Л. Бальцеровича, Б. Блащика, Г. Борка, М. Дригаса, серед українських дослідників варто виокремити І. Бережнюка, С. Боротничека, І. Бураковського, Р. Міхеля, М. Сагайдака, С. Федонюка та інших.

**Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження.** Один із основних аргументів прихильників інтеграції Польщі до Європейського Союзу полягав у пришвидшенні темпів економічного зростання Речі Посполитої після приєднання до європейської спільноти, що, у свою чергу, дозволило б громадянам Польщі відносно швидко досягти життєвого рівня мешканців країн – старих членів ЄС. У той же час євроскептики як у самій Польщі, так і за її межами говорили про погіршення соціально-економічної ситуації в країні після вступу до ЄС. 1 травня 2004 року Польща разом із дев'ятьма іншими країнами Центрально-Східної та Південної Європи стала повноправним членом ЄС. Слід проаналізувати, чи справдилися вищезгадані надії та побоювання в перші роки перебування Речі Посполитої в Європейському Союзі. Для цього необхідно порівняти соціально-економічні результати перших років перебування Польської держави в ЄС з 1 травня 2004

до кінця 2007 року, та звернути увагу на сучасний стан основних макроекономічних показників у Польщі.

Досвід соціально-економічного розвитку Польщі в перші роки членства в ЄС є надзвичайно цінним для України, ураховуючи її намір приєднатися до європейської спільноти, а його науковий аналіз особливо актуальним у контексті сучасних тенденцій.

Свідченням позитивної динаміки розвитку польської економіки після вступу до ЄС стало зростання рівня валового внутрішнього продукту (ВВП). Так, за підсумками 2016 р. у Республіці Польща ВВП у грошовому еквіваленті дорівнював 1 851 млрд. злотих або 424,3 млрд. євро [1]. Приріст ВВП у 2016 р. склав 2,8 %, що на тлі проблем в ЄС є хорошим показником (рис. 1).



**Рис. 1. Динаміка темпів росту реального ВВП у Польщі та ЄС-28 протягом 2003–2016 рр., %**

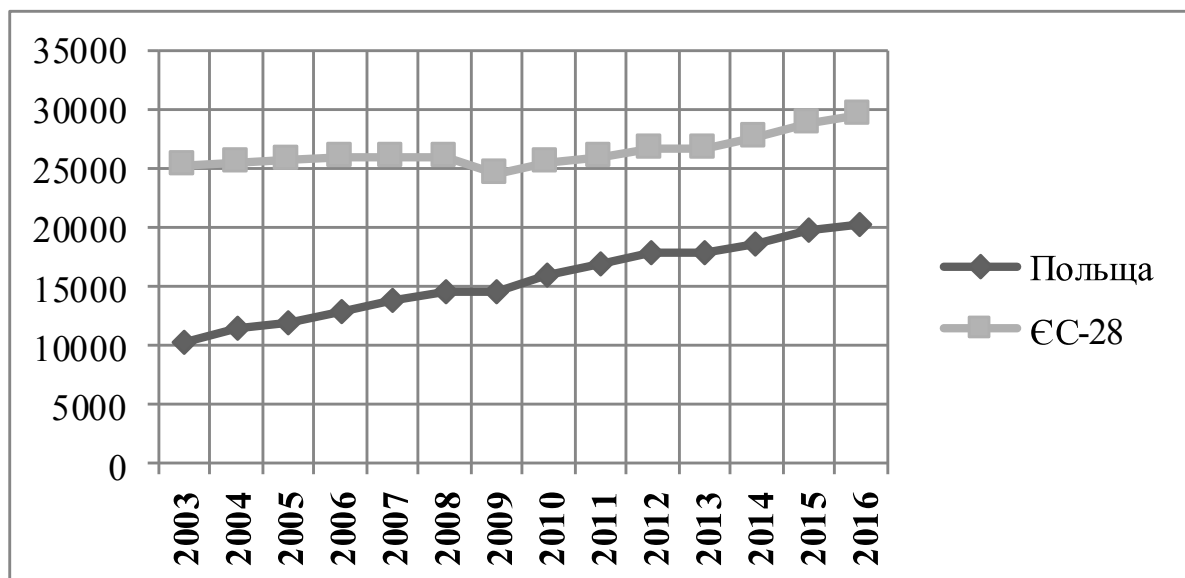
*Джерело: складено автором за даними [5, 6]*

Також варто зазначити, що темпи реального приросту ВВП у Польщі завжди перевищував аналогічні середні показники у ЄС загалом за весь період членства у цій організації. Навіть у кризовий період 2007–2009 рр. темпи росту ВВП хоча і сповільнились, однак від’ємних показників не спостерігалось, на відміну від ЄС, де середні темпи приросту досягли особливо негативних показників у 2009 та 2012 рр. Таким чином, середні показники приросту ВВП у

Польщі та ЄС за період 2003–2016 рр. складають 3,9 та 0,9 % відповідно.

Незважаючи на несприятливі зовнішні економічні умови вступу Польщі до ЄС – такі як слабка динаміка розвитку держав ЄС чи значне зростання світових цін на сировину і внаслідок цього зростання собівартості продукції, польська економіка легко справилася з включенням її до структур ЄС і плавним переходом до функціонування в межах єдиного ринку [1]. Справджується макроекономічний сценарій збільшення темпів економічного зростання після приєднання. Сукупне зростання ВВП в період 2003–2016 рр. у Польщі склало 50,5 % (12,9 % у ЄС, в Євросоні 10,3%).

Протягом 2003–2016 рр. в Польщі спостерігаємо позитивну динаміку зростання ВВП на душу населення за паритетом купівельної спроможності, який є важливим показником динаміки соціально-економічного розвитку країни (рис. 2).



**Рис. 2. Динаміка ВВП (ПКС) на душу населення у Польщі та ЄС-28 протягом 2003–2016 рр., євро**

*Джерело: складено автором за даними [5, 6]*

Таким чином, варто підсумувати – ВВП за паритетом купівельної спроможності на душу населення у Польщі досягнув 20300 євро у 2016 р. [6], або ж 68,58 % від аналогічного показника ЄС-28, при чому в 2003 році у Польщі цей показник становив 40,95

% від показника ВВП (ПКС) на душу населення ЄС-28. Тобто за період членства у ЄС даний показник у Польщі зріс на 27,6 %.

Стрімкий розвиток польської економіки відбувся внаслідок, в тому числі, суттєвої фінансової допомоги від ЄС відповідно до політики кредитування та інвестування. У 2004 р., після набуття членства у ЄС, зі структурних фондів Польща отримала трансферів на суму близько 2,8 млрд. євро. Бюджет ЄС на 2007–2013 рр. для польських заходів, передбачених у рамках політики гуртування склав майже 68 млрд. євро – найвищий серед країн-членів ЄС [7]. В країні очікується подальше збільшення трансферів в рамках періоду 2014–2020 рр. Значна фінансова допомога надається Польщі для реалізації проектів у сферах транспортної інфраструктури, охорони навколишнього середовища, сприяння розвитку малих і середніх підприємств, модернізації сільського господарства, подолання безробіття тощо [9].

Що ж стосується прямих іноземних інвестицій в Польщу, то їх обсяг дуже різниться за роками (рис. 3).

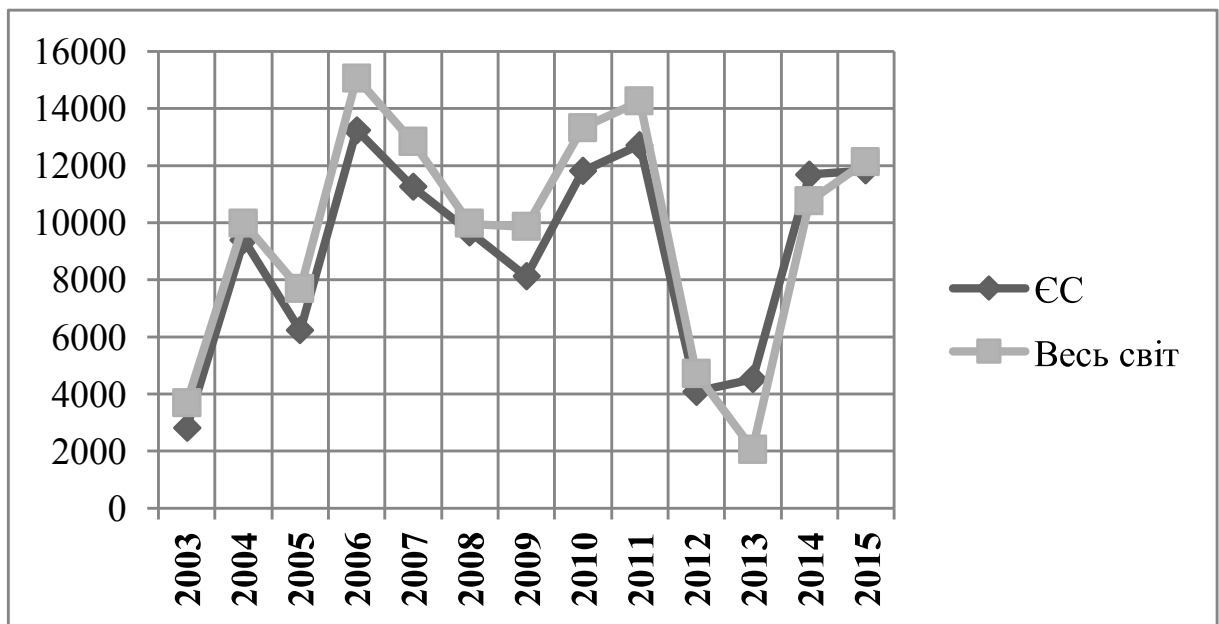


Рис. 3. Приплив прямих іноземних інвестицій в Польщу з ЄС та зі всього світу загалом протягом 2003–2015 рр., млн. євро  
Джерело: складено автором за даними [8]

Обсяг інвестицій в Польщу втричі зріс одразу після вступу до ЄС, та залишається на досить високому рівні. Варто зазначити також, що, однак, обсяг інвестування значно знизився у кризові 2008–2009 та 2012–2013 роки.

Прямі іноземні інвестиції, які залучаються в економіку Польщі, сьогодні є каталізатором прискореного економічного та соціального розвитку країни. Перед вступом до ЄС у 2003 р., приплив прямих іноземних інвестицій до Польщі складав лише 3,7 млрд. євро. Рекордним роком припливу ПІІ в економіку Польщі був 2007 р. Глобальна вартість капіталу, вкладеного у вигляді прямих інвестицій у цей рік склала близько 17,2 млрд. євро [1]. Труднощі, пов'язані з фінансовими проблемами Єврозони призвели до зниження інтересу інвесторів в Польщі у 2012 р. Приплив ПІІ зменшився до 4,7 млрд. євро, однак вже у 2014–2015 рр. спостерігається значне зростання припливу іноземного капіталу в країну, що досягло докризових показників. Важливим є той факт, що в результаті приєднання до ЄС інвестуванням у Польщі цікавиться щоразу більший відсоток підприємств із сектора малих спільних підприємств. Зростаючим попитом користується сфера послуг. Важливим показником динамічності соціально-економічного розвитку у розвинутих країнах є зовнішньоекономічні зв'язки. Інтеграція Польщі в єдиний європейський ринок дозволила країні збільшити експорт своєї продукції, яка за ціновими показниками є конкурентоспроможною з товарами багатьох країн ЄС. Темпи зростання польського експорту та імпорту в період від 2004 р. по 2015 р. становили 159,6 %. Ключовими експортними партнерами Польщі є країни-члени ЄС [2].

Основна частка зовнішньоторговельного обороту Польщі припадає на країни-члени Європейського Союзу (рис. 4.).

Отже, в структурі зовнішньоторговельного обороту Польщі частка країн ЄС склала 69,8 % у 2015 р. При цьому сальдо зовнішньої торгівлі з країнами ЄС до 2004 р. включно було негативним, а вже починаючи із 2005 р. стало позитивним, що вказує на позитивний вплив набуття Польщею членства у ЄС на баланс зовнішньої торгівлі. При цьому, після кризи 2008 – 2009 рр. експорт почав значно перевищувати імпорт.

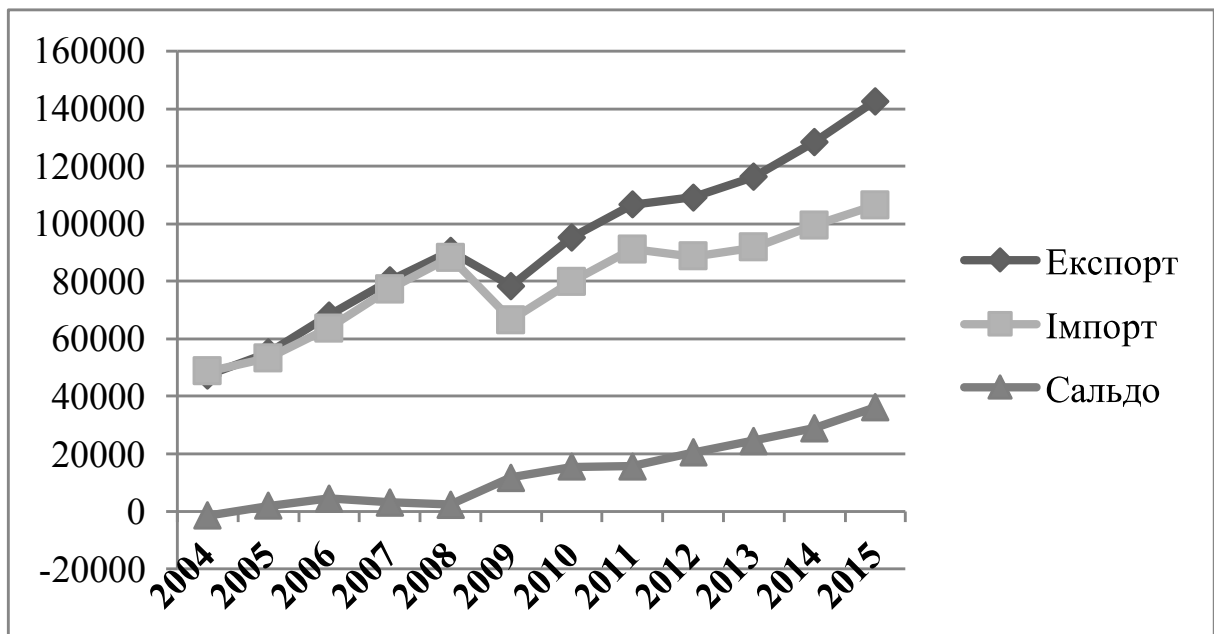


Рис. 4. Зовнішньоторговельний оборот Польщі з країнами ЄС, 2004–2015 рр., млн. євро.

Джерело: складено автором за даними [5, 6]

За індексом конкурентоспроможності, який щорічно розробляють експерти Всесвітнього економічного форуму для визначення конкурентного статусу країни у сфері економіки, у 2016–2017 р. Польща зайняла 36 місце серед 138 країн, тим самим покращивши на 5 позицій минулорічний результат [10]. У контексті конкурентоспроможності слід звернути особливу увагу на показники у сфері інновацій та освіти. Порівняно з середнім показником, що показує ЄС, Польща займає відносно хорошу позицію з точки зору показників освіти, в той час як в області інновацій, енергоефективності, бідності та соціальної ізоляції Польща явно нижче середнього показника по ЄС [10].

За даними Головного Управління Статистики Польщі, в 2003 р., за рік до вступу Польщі в Євросоюз, в країні була зафіксована найнижча інфляція з початку ринкових реформ на початку 1990-х рр. на рівні 0,8 %. Після вступу до ЄС інфляція в Польщі досягла максимального значення в 2011 р. на рівні 4,3 %, після чого почала значно знижуватися. Так, із середини 2014 р. до кінця 2016 р. у Польщі спостерігалася дефляція на рівні близько -0,9 %.

Зростання цін, після вступу до ЄС, було зумовлене перш за все порівняно високою щодо ЄС інфляцією, яка у період з серпня 2003 р. по серпень 2004 р. становила близько 4 %. Внаслідок цього ціни на продукти харчування та напої за цей період зросли на 9,3 % [4]. Інфляційним фактором також виступає підвищення цін на паливо, збільшення ставок непрямих податків, підвищений попит на польські продовольчі товари за кордоном.

Важливим показником, який демонструє ступінь розвитку польської держави, є дохідна частина держбюджету країни. У 2003 р. вона становила 37 млрд. євро., а в 2016 р. прибутки держскарбниці збільшились до 79 млрд. євро. Негативним явищем є також збільшення в зазначений період майже в два рази державного боргу. Так, у червні 2016 р. він перевищив 54 % від ВВП, тоді як у 2004 р. складав 45,7 % [6].

Однак, однією з найбільших проблем польської економіки залишається високий рівень безробіття в країні. Якщо включно до 2008 р. кількість безробітних, порівняно з попереднім роком, постійно зменшувалась, то починаючи із 2009 р., у зв'язку зі світовою фінансовою кризою, безробіття почало зростати [1]. Рівень зареєстрованого безробіття досяг свого максимуму у 2014 р., склавши близько 14 %, загальна ж кількість безробітних становила 2,2 млн. осіб. Однак в наступні роки рівень безробіття знову почав скорочуватися, досягнувши 8,6 % на кінець 2016 р., що абсолютно відповідає середньому значенню рівня безробіття загалом у Євросоюзі [5].

Інтегральним показником, який характеризує рівень життя населення країни, є індекс людського розвитку (ІЛР). Значення ІЛР Польщі на 2016 р. становить 0,855, що свідчить про дуже високий рівень людського розвитку країни. У рейтингу такий показник ІЛР ставить країну на 36 позицію серед 188 країн. Серед країн Центрально-Східної Європи дуже високий ІЛР поряд з Польщею мають Словаччина, Литва, Естонія, Греція, Чехія [7].

**Висновки.** Приєднання Польщі до ЄС призвело до таких наслідків у соціально-економічній сфері, як зміцнення економічної активності населення, зростання експорту та зменшення зовнішньоторговельного дефіциту, збільшення припливу прямих іноземних інвестицій, перш за все з країн Європейського Союзу,



збільшення великих фінансових впливань в економіку країни з боку ЄС. Усе це, у свою чергу, призвело до покращення макроекономічних показників країни, зокрема до зростання обсягів ВВП і ВВП на душу населення та підвищення рівня життя громадян Польщі, яке відобразилося в збільшенні реальних доходів населення. І як головний наслідок – підвищення індексу людського розвитку.

#### **Список використаних джерел**

1. Карлін М. І. Наслідки й проблеми інтеграції Польщі в Європейський Союз: погляд з України / М. І. Карлін // Науковий вісник Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. – 2009. – ? 3. – С. 154–157.
2. Ложечкін В. С. До питання восьмої річниці перебування Польщі в ЄС / В. С. Ложечкін // Грані : Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. – 2012. – ? 7. – С. 15–20.
3. Мандрик І. П. Особливості соціально-економічного розвитку Польщі після вступу до Європейського Союзу / І. П. Мандрик // Актуальні проблеми країнознавчої науки : матеріали І Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конференції (м. Луцьк, 9–10 жовтня 2014 р.) / за ред. В. Й. Лажніка. – Луцьк : Вежа-Друк, 2014. – С. 27-31.
4. Федонюк С. В. Наслідки приєднання до ЄС : Польща на фоні країн ЦСЄ / С. В. Федонюк // Досвід вступу Польщі до Європейського Союзу : уроки для України : матеріали Міжнар. круглого столу (21 трав. 2009 р.) / за ред. С. В. Федонюка. – Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2009. – С. 92–116.
5. European Statistical Office [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ec.europa.eu/eurostat/>.
6. Główny Urząd Statystyczny [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.stat.gov.pl/gus/>.
7. Human Development Report of Poland 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://hdr.undp.org/>.
8. Narodowy Bank Polski [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.nbp.pl/>.
9. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mir.gov.pl/>.
10. The Global Competitiveness Report 2016–2017 // World Economic Forum [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.weforum.org/>.

**Деделюк Катерина, Герасимук Николай.** **Экономические и социальные последствия членства Польши в Европейском Союзе.** Задачей данной статьи является исследование и анализ особенностей развития социально-экономической сферы хозяйства Республики Польша после обретения членства в Европейском Союзе. Опыт социально-экономического развития Республики Польша в первые годы членства в ЕС является чрезвычайно ценным для Украины, учитывая ее намерения присоединиться к европейскому сообществу, а его научный анализ особенно актуальным в контексте современных тенденций. В соответствии с заданием, рассмотрена и проанализирована динамика основных макроэкономических показателей по стране в 2003–2016 г.

Установлено, что на протяжении всего периода членства Республики Польша в ЕС наблюдалось укрепление экономической активности населения, рост экспорта и уменьшения внешнеторгового дефицита, увеличение притока прямых иностранных инвестиций, прежде всего из стран Европейского Союза, увеличение больших финансовых вливаний в экономику страны со стороны ЕС. Все это, в свою очередь, привело к улучшению макроэкономических показателей страны, в частности к росту объемов ВВП и ВВП на душу населения и повышению уровня жизни граждан Польши, отразилось в увеличении реальных доходов населения. И как главный результат – повышение индекса человеческого развития. Определены основные проблемы социально-экономического развития Республики Польша после вступления в ЕС, главными из которых стали проблема безработицы и увеличения трудовой миграции.

**Ключевые слова:** социально-экономическое развитие, Польша, европейская интеграция, Европейский Союз.

**Dedelyuk Kateryna, Herasymuk Mykola.** **Economical and social consequences of Poland's membership in the European Union.** The purpose of this article is to study and analyse the features of the development of social and economic sphere of Poland's Republic economy after acquiring membership in the European Union. The experience of the socioeconomic development of the Republic of Poland in the early years of EU membership is extremely valuable for Ukraine, given its intention to join the European community, and its scientific analysis is especially relevant in the context of current trends. In accordance with the purpose, the dynamics of the main macroeconomic indicators in the country during 2003–2016 were considered and analyzed.

It was found that during the entire period of Polish Republic membership in the EU, there was a strengthening of economic activity of the population, the growth of exports and a reduction in the foreign trade deficit, an increase in the

inflow of foreign direct investment, primarily from the countries of the European Union, an increase in the large financial injections into the economy of the country from the EU. All this, in turn, led to the improvement of the country's macroeconomic indicators, in particular to the growth of GDP and GDP per capita and the improvement in the living standards of Polish citizens, reflected in the increase in real incomes of the population. And as the main result - an increase in the index of human development. The main problems of social and economic development after the accession to the EU have been identified, most of which are the problem of unemployment and increasing labor migration.

**Key words:** Social and economic development, Poland, European integration, European Union.

Стаття надійшла до редколегії  
29.04.2017 р.

УДК 327.7+323.2

Назар Михалюк

## **Україна на шляху до європейської інтеграції: уроки з досвіду Польщі**

Завданням статті є висвітлити основні етапи на шляху до європейської інтеграції Польщі, проаналізувати головні особливості кроків Польщі на шляху до європейської інтеграції, висвітлити успішний досвід інтеграції України до Ради Європи. Також у статті проаналізовано сучасні настрої населення щодо майбутніх перспектив України. Встановлено, що підтримка незалежності України населенням починаючи із 1991 року в падала до 2016 року – понад 90% населення підтримувало незалежність у 1991 році; близько 47% населення підтримувало незалежність у 2011 році; понад 87% населення підтримувало незалежність у 2016 році.

Проаналізовано та охарактеризовано основні організації, до яких вступала Польща на шляху до Європейського Союзу, зокрема, у 1991 Польща стала повноцінним членом Ради Європи; 1991 року створено «Вишеградське об'єднання» та «Комітет розвитку франко-германо-польської співпраці» Центральноєвропейська Ініціатива, Рада Держав Балтійського моря; у 1999 році початок членства Польщі у НАТО.